مەهاباد قەرەداغی لە بەرامبەر
چەند تەوەرێک لە پرسەکانی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی

سازدانی: خالید عەبدولکەریم حەمەلاو

تەوەری سێیەم

قەرەداغی و وشە

خالید: ڕەنگە خوێنەر لە کاتی خوێندنەوەی ئەم گفتوگۆیە، ئارەزوو بکات قەرەداغی لە زمانی خۆیەوە باس لە سەرەتاکانی تێکەڵبوونی لەگەڵ وشەدا بکات. مەبەستی من لە وشە ئەو کاتەیە کە قەرەداغی توانی قەڵەم هەڵبگرێت و بنووسێت. ئەگەرچی قەرەداغی ناوێکی ڕووناکبیری دیارە لە هەر چوار پارچەکەی کوردستان، وەلێ لەگەڵ ئەوەشدا زۆر جار دەبیسترێ قەرەداغی مەبەست وایلێکرد واز لە دونیای بێگەردی شیعر بهێنێ و خەریکی لێکۆڵینەوە و باسی تر بێت تا ڕادەیەک جیاوازتر بێت لە ڕابردووی. هەندێ لە نووسەران و ڕووناکبیرانمان هەن لە دوای ئەوەی زەمەنێک ماندوو دەبن لەگەڵ دونیای نووسین و لێکۆڵینەوەدا ئەوکاتە دەست بە شیعرنووسین دەکەن. پێموابێت تۆ بە پێچەوانەوە بە شیعر دەستت پێکرد و وازیشت لێی هێنا، بۆچی؟

مەهاباد قەرەداغی: سیحری وشە زۆر لە منداڵییەوە کەمەندکێشی کردم. لە پۆلی یەکەمی سەرەتایی، هەر کە پیتە کوردییەکان فێر بووم، لە خەیاڵی خۆمدا وشەم لێ پێکدەهێنان و پێکەوەم گرێ دەدان بێ ئەوەی بزانم ئەم وشانە بۆ وا لێ دەکەم. بە حونجە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی ئەوسام دەخوێندەوە و ئەو کتێبە شیعرییانەی کە ئەوسا باو بوون دەمخوێندەوە و لەبەرم دەکردن. هەستێکی وام هەیە وشە لەگەڵ مندا لەدایک بووە و دووانەین و ناتوانین لەیەکتر جوودا ببینەوە. لە قوتابخانەی ناوەندییشەوە دەستم کرد بە نووسینی شیعر، بەڵام لە چواردەساڵی ئینجا یەکەمین هۆنراوەم بڵاوکردەوە. بە شیعر دەستم پێکرد و یەکەمین هەست و نەستە ساکار و نازدارەکانی خۆمم بە تابلۆی وشە دەردەبڕی. هەر لەو ساوە پەیوەندییەکی گیانی بە گیانی لە نێوان من و شیعر دروست بوو. دە ساڵێک بە تەنها شیعرم دەنووسی، دوای ئەوە دەستم دایە ژانرەکانی دیکەی وەک چیرۆک و ڕۆمان و لێکۆڵینەوە، بۆیە شیعر هەستەکانی منی بە خەڵک ناساند و وەک شاعیر ناسرام. ئێستاش ئەگەرچی کەمتر شیعر دەنووسم و زیاتر ڕووم لە ژانرەکانی ترە، بەڵام وازم لە شیعر نەهێناوە و ناهێنم، هەست و زمانی چیرۆک و ڕۆمانەکانیشم هەست و زمانێکی شیعرین. جگە لەوەش ڕۆمانی (ئەڤین ئاوی ژیانە)م هەر وەک ڕۆمانێکی شیعری نووسی.

ڕاستییەک هەیە کە نابێ فەرامۆشی بکەین، قۆناغەکان دێن و داخوازی نوێ لەگەڵ خۆیاندا دەهێنن. جاران شیعر ئەرکی هەموو ژانرەکانی تری گرتبووە ئەستۆ، ئەرکی سیاسەت و فەلسەفە و کۆمەڵناسی و دەروونناسیشمان هەر خستبووە سەر ئەستۆی شیعر. کێشەی ئافرەتیشمان هەر بە شیعر دەنووسییەوە. ئەمەش هۆی ئەوە بوو ئێمە نە دەرفەتی ترمان

هەبوو، نەش بیرمان لەوە کردبووەوە کە هەر یەک لەمانە زمانی تایبەتی خۆیان پێویستە و پسپۆڕێتی دەتوانێت دەربڕی ئەو ژانرانە بێت. من وەک خۆم کە لە ناو زانستی کۆمەڵناسی و دەروونناسی قووڵ بوومەوە و زانیاری زۆرم لەبارەی پرسی ژن و تیۆرییەکانی فێمینیزم پەیدا کرد، ئیدی لۆژیک ئاراستەی کردم کە پرسی ئافرەت بە لێکۆڵینەوە و وتار دەربڕم، پرسە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکان پێویستە بە لێکۆڵینەوە بخرێنە ڕوو. پسپۆڕێتی و شارەزایی خۆیان ڕێگە خۆش دەکەن ئەوەی پێویستی بە لێکۆڵینەوە بێت، لێی بکۆڵینەوە و ئەوەشی بەند بێت بە ڕۆح و هەست و نەستەکانەوە بە شیعر دەریببڕین. بەڵام لە ئاکامدا ئامرازی هەموو ئەمانەش هەر وشەیە. ئامرازێکی ساکارە، بەڵآم شاکاری پێ دەنووسرێت، ئەگەر مرۆڤ فێر بێت نهێنی هێزی وشە بدۆزێتەوە و بیکاتە کۆدی گیانی خۆی و ئینجا بیکاتە گوزارە و دەربڕین، دڵنیا دەبێت لەوەی کە ئەوەی دەینوسێت کاریگەری دەبێت.

پەیوەندی نێوان من و شیعر هەمیشە بەهێز بووە و قەت وازم لێی نەهێناوە. مەرج نییە ئەگەر ماوەیەک شیعرت نەنووسی مانای ئەوەبێت کە وازت لێی هێناوە. من هەر تازە لە نووسینی ڕۆمانێک بوومەتەوە بە ناوی (زەنگدانەوە) کە بە ڕۆحی شاعیرێک نووسیومە و زمانەکەشی هەر زمانی شیعرە.

خالید: هۆکاری ژینگەیی هەبوو بۆ شیعر نووسینت؟ کامە بارودۆخ یارمەتی تۆی دا بۆ ئەوەی شیعر بنووسیت؟ دیارە ئەو کەسەشی کە دەتوانێت شاعیر بێت دەبێ زۆربەی نهێنییەکانی دونیا بزانێت و هەمیشە پێناسەی جوودا لە پێناسە باوەکانی هەبێت بۆ شتەکان، واتا شاعیر ئەو کەسەیە هەستی زیاترە لە مرۆڤی ئاسایی. تۆ ئەو هەستەت لە لا خێرا بالا بوو، ئایا دڵداری لەگەڵ نیشتیمان وای لێکردی یاخوود کەسێکت خۆش دەویست و وشەکانی ناخت دەردەکرد و تۆی کرد بە شاعیر؟

مەهاباد قەرەداغی: هەندێ جار خۆشم بیر دەکەمەوە و ڕادەمێنم و دەپرسم ئەرێ هۆی چی بوو دەستم بە شیعرنووسین کرد؟ ڕەنگە لە هەر قۆناغێکی ژیانمدا وەڵامێکی جیاوازی خۆمم دابێتەوە. بەرسڤی ئەو پرسیارە پەیوەندی هەیە بە ڕادە و ڕێژەی هۆشیاری و کەشفکردنی نهێنییەکانی گیان و دەروونی خۆمانەوە و بەرسڤێکی ڕێژەییە نەک ڕەها. شیعر زمانێکە نهێنییەکان و پەیوەندییەکانی ڕۆحی ئەو مرۆڤە ئاشکرا دەکات کە دەینووسێ. مرۆڤ چەند لەگەڵ دەروونیدا زیاتر دەبێتە ئاشنا و خۆی دەناسێ و لەگەڵ خوودی خۆیدا یەکدەگرێتەوە، زیاتر لە نهێنییەکانی دەروونی خۆی دەگات، کە لەو ڕازانەی خۆیشی تێگەیشت زیاتر لە دەروونی کەسانی دەوروبەری تێدەگات.

بە هەر حاڵ ژینگە کاریگەری زۆری هەیە بۆ سەر مرۆڤ و کەشی فیکری و ئەدەبی لە بنەماڵەی مندا کە باپیرم شاعیر بووە و مامم و برام شاعیر و نووسەر بوون کەشێکی لەبار بووە بۆ گەشەکردنی من، بەڵام بەهرە کە وزەیەکی دەروونییە و پێدراوێکی سروشتییە پێویستە لە مرۆڤدا هەبێت، ئینجا ژینگە یارمەتی دەدات بۆ گەشەسەندن. پێم وایە ئەو بەهرەیە وەک پێدراوێک لە مندا هەر لە منداڵییەوە هەبووبێت، دەنا لەناو هەمان ژینگەی مندا خوشک و برای دیکەش هەبوون کە نەبوون بە شاعیر. ئەگەر بەهرە و ژینگە دوو کۆڵەکەی بنچینەیی بن، سێیەمیان خۆشەویستییە و چوارەمیان ئیرادەیە. جیا لە هەموو ژانرەکانی تر، شیعر بێ خۆشەویستی ڕۆحی تێدا نابێ. من وا خۆم دەناسم کە خەڵتانی خۆشەویستیم و خۆشەویستیم لێدەچۆڕێ. ئیرادەش بۆ نووسین و بەردەوامی پێویستە، بە تایبەت لە کۆمەڵگەیەکدا کە کولتووری هاندان

نییە و تەنها کولتووری شکاندنەوە و ڕووخاندن هەیە، بە تایبەتی بۆ کچ ئیرادەی پۆلایین پێویستە بۆ ئەوەی لە نێو کۆمەڵگەیەکی نەریتیدا بتوانێت خۆی ڕابگرێ و بەردەوام بێت و داهێنان و بەرهەمی هەبێت. دوای بەردوامییەک لە نووسین کە ئێستا تەمەنی بیست و شەش ساڵە و بیست و شەش کتێبی چاپکراو بەرهەمی ئەو تەمەنەیە، دەتوانم بڵێم ئەو چوار کۆڵەکەیەی کە بۆ نووسین و داهێنان پێویست بوون خۆشبەختانە لە مندا هەبوون و هەن، بۆیە توانیومە ودەتوانم بەردەوام بم.

خالید: وەکو ئاشکرایە تۆ زیندانی بەعست بینیووە. ئایا مرۆڤ لە زینداندا دەتوانێ شاعیرتر بێت یاخوود لە دەرەوەی زیندان، ئەگەر پرسیارەکە بە شێوەیەکی تر بکەین، چی کاتێک شاعیر هەست دەکات دونیا بۆ ئەو زیندانە؟ ئەگەر هەموو خەڵکی هەستی کرد ژیان لەم ڕۆژانەدا زیندانێکە ئەوا دەکرێ بڵێین هەموو خەڵکی شاعیرن یاخوود سەرخۆشن؟

مەهاباد قەرەداغی: ئەزموونێکی دژوار بوو، بۆیە لای من زیندان وەک سینۆنیمی دۆزەخ بووە، لە پای ئەوە بیرەوەرییەکانم ناو نا (ساڵێک لە دۆزەخ). من کاتێ لە زیندان بووم کچۆڵەیەکی ساکار بووم و عاشق بووم بە نیشتیمان و بەهایەک کە فریشکم پێ گرتبوو، پێی پەروەردەکرابووم، ئەویش کوردایەتی بوو. هۆی چوونە زیندانیشم هەر شیعر بوو، کە گوزارەی لەو بەهایانە دەکرد کە وەک باوەڕ لە دەروونمدا ڕووێنرابوون. ئەگەرچی بە پێوەری جیهانی دەکرێ بڵێم منداڵ بووم کاتێ کە لە زیندانیان پەستام، لەگەڵ ئەوەشدا تەنیاییەکانی نێو زیندانەکان منیان خستە سەر سکەی بیرکردنەوەی قووڵ و گەیشتن و ئاشنابوون بە ڕۆحی خۆم. کاتێ لەگەڵ ڕۆحی خۆمدا بووم بە ئاشنا فێری زۆر شتی کردم، بۆ نموونە فێری بەکارهێنانی فەنتازیایەکی باڵا بووم، فێر بووم ڕۆحم لە جەستەم جیابکەمەوە و بینێرم بۆ گەشت و دەرەوەی زیندانەکان، فێر بووم ڕۆحی دیکە بانگ بکەم و لەگەڵیاندا بدوێم و بمدوێنن و بەوەش تەنیاییەکانی نێو زیندان پڕ بکەم لەو کەسانەی کە خۆشم دەوێن و نموونەی باڵامن. مەحووی و نالی و قانیع و گۆرانم دەهێنایە نێو ژوورە ئینفیرادییەکەمەوە و لەگەڵم دەدوان، ڕۆحی سەرکردە و سیمبولە سیاسییەکانم دەهێنایە لای خۆم بۆ ژوورەکەم، یان من دەچووومە لایان. کە خەیاڵی باڵا فێری فڕینی کردم، لەوێ زانیم تەنها جەستە دەتوانرێت زیندانی بکرێت و ڕۆح ئەو سیفەتەی هەیە کە دیل ناکرێت، مەگەر مرۆڤ خۆی بە دەستی خۆی دیلی بکات. بە هەمان شێوە لەوێ زانیم ڕۆحەکان نامرن و تەنها جەستە دەتوانرێت بکوژرێت و لە کار بخرێت. لەو لێدوانانەی کە بە خەیاڵێکی باڵا لەگەڵ ئەو گیانانە دەیکەیت، ڕاستە خۆت داهێنەریانیت، وەلێ ئەوانن کە سروشی وات دەدەنێ کە نهێنییەکانی بوون و نەبوون، مەرگ و ژیانت بۆ ئاشکرا دەکەن و، تۆش دەیانکەیت بە پێناسەی ناباو و دەیاننوسی. هەر کەسێک لە کەسێکی دیکە جیاوازە، شاعیرەکانیش لە یەکتری جیاوازن و ئەندێشەیان جیاوازە و باوەڕیان جیاوازە و ژینگەیان جیاوازە، بۆیە ئەوەی من دەیڵێم پێوەرێک نییە هەموو شاعیرێک بگرێتەوە، بەڵکە تەنها خۆم دەگرێتەوە.
زۆر کاتی وا هەیە مرۆڤ لە نێو ئاهەنگێکە و هەست بە چێژی خۆشیەکەی ناکات، یان وڵاتەکەی خۆی بە زیندانێکی گەورە دادەنێت، یان هەموو شتێک بە بێ هودە دەبینێت و پێی وایە جیهان زیندانێکی گەورەیە. لە ڕاستیدا ئێمەی مرۆڤ خۆمان داهێنەری بەهەشت و دۆزەخین، بەڵام بێئاگاین لەوەی کە خۆمان داهێنەریانین. لە دەروونی خۆماندا دەتوانین گەورەترین زیندان دروست بکەین، دەشتوانین گەورەترین باخچە دروست بکەین. تۆ ئەگەر لە مێرگێکی پڕ لە گوڵ و

گوڵزاردا بیت و بیر لە زیندان بکەیتەوە، یان دۆزەخیانە و ڕقئامێزانە بیربکەیتەوە، مانای ئەوەیە تۆ خۆتت دیل کردووە. ئەگەر لە زیندانیشدا بیت و بیر لە مێرگوزارێک بکەیتەوە، مانای ئەوەیە تۆ لە دۆزەخیترین کونجی جیهاندا بەهەشتت بۆ خۆت سازکردووە. هەموو ئەو دۆخانە پەیوەندیدارن بە بیرکردنەوە و ئەندێشەی ئێمەوە، بیرکردنەوەش وزەیە. کاتێک ئێمە وزەی جوان، پاراو و پاک لە خۆماندا دەڕوێنین، پەروەردە دەکەین و دان و ستانی پێدەکەین، خۆشەویستی بوون و بونیادمان پڕ دەکات لە خۆی و هەموو شتێک جوان و گەش دەبینین و بەهەشتێک لە دەروونمان چێدەکەین. کاتێکیش کە وزەی ڕەش و بەد لە خۆماندا دەڕوێنین و پەروەردە دەکەین و دان و ستانی پێدەکەین، ڕق و کینە هەموو بوون و بوونیادمان پڕ دەکات لە خۆی و ئیدی هەموو شتێک ناشیرین و ڕەش دەبینین. کێشەی ئێمە ئەوەیە نازانین وزەکانی خۆمان بە کار ببەین، نازانین بیرکردنەوە و ئەندێشەمان چەند کاریگەری بەسەر خۆمانەوە هەیە، تا بەرەو گەشبینی ئاراستەی بکەین.
بە بڕوای من شاعیرەکان تەنها لە نێو ئەم جیهانە مادییەدا ناژین کە بە چاو دەبینرێت، جیهانێکی دیکەی نادیار هەیە تەنها خۆیان پەی بە شوێنەکەی دەبەن و لەو کاتانەی کە شەڕ و پەلامار و کوشتار هەبێ و بەها جوانەکان ڕامالێت، ئەوان دەچنە نێو ئەو جیهانە تایبەتیە و دەیانەوێ هەتوانێک بەرهەم بهێنن برینی ڕۆح چارەسەر بکات، نەک برینی جەستە. شیعر هەتوانی برینەکانی ڕۆحە و شاعیر پێش هەرکەسێکی تر، ڕۆحی خۆی پێ چارەسەر دەکات. هەتا تووندوتیژی هەبێت مرۆڤ پێویستی بەو هەتووانە هەیە، بۆیە شیعر هەمیشە پێویستە و لەو ئامرازانە نییە کە کاتیان بەسەر بچێت.

خالید: هەست دەکەی شیعرەکانت زیاتر خزمەت بە بزووتنەوەی ئازادبوونی ژنان دەکات یاخوود نووسین و لێکۆڵینەوەکانت؟ ئەگەر بشڵێی خوێنەر ئەوەیان هەڵدەسنگێنێ، من وەک خوێنەرێکی هەمیشەی بەرهەمەکانت هەست دەکەم جیاوازییەک هەیە لە ڕابردوودا و لە ئێستادا. جاران لە شیعر و نووسینەکانتدا بەردەوام نەهامەتی ژن و کۆمەڵگەت دەبەستەوە بە بوونی دەسەلاتێکی بونیادگەرەوە، وەلێ ئێستا کەمتر ڕەخنە لەو دەسەلاتە بوونیادگەرە سونەتییە دەگری، ئەمەیان بۆ؟

مەهاباد قەرەداغی: ئەگەر باس تەنها لە شیعر بکەیت، ڕاستە کە لە ڕابردوودا زیاتر پرسی ژن لە لای من بە شیعر گوزارەی لێکراوە، بەلام ئێستا ئامرازم زۆرە بۆ گوزارەکردن لەو کێشەیە، بە وتار، بە لێکۆڵینەوە، بە کردەوە، بە گفتوگۆ، بە دێبات و وتووێژی ڕادیۆ، تەلەفیزیۆن، سیمینار، کۆڕ و کۆنفرانس، پرسی ژن دەردەبڕم. ئەگەر باسی نووسین بە گشتی بکەیت، من سوپاسی تۆ دەکەم بۆ ئەم پرسیارە، دەرفەتێکە بۆ باسکردن و ڕوونکردنەوەی هەندێ خاڵی پێویست، کە ڕەنگە گومانی تۆ نەبێت بە تەنها، هی کەسانی تریش بێت. تۆ ئاگاداری هەموو بەرهەمەکانی منیت و خوێنەرێکی جیدی بەرهەمەکانم بوویت، بۆیە ئەو ڕەخنەیەی کە تۆ دەیگریت بە هەند وەریدەگرم، زۆر بە جیدی لەم بارەیەوە قسەت بۆ دەکەم و دۆخەکانت بۆ ڕوون دەکەمەوە. سەرچاوەی پرسیارەکەی تۆ دەشێ لەو گومانەوە سەرچاوەی گرتبێت کە من نووسەرێکی ڕەخنەگری بارودۆخی سیاسی و کۆمەلایەتیم، بەلام ماوەیەک لە ئۆرگانێکی بالای حکومەتدا و لەگەڵ کەسێک کە لە لووتکەی دەسەلاتدایە، کارم کردووە. ئەم دەست بەکار بوونەی من قسە و باسی زۆری لەسەر کرا و نووسینی دژ لەو بارەیەوە زۆر نووسرا و بلاوکرایەوە، بە تایبەتی باس لە سەنگەر گۆڕین دەکرا و تانەو تەشەری ئەوەیان دەدا کە گوایە

من سەنگەرم گۆڕیوە. دەشێ و دوور نییە تۆش لەژێر کاریگەری ئەو هەڵمەتی ڕاگەیاندنەدا بیت کە لە ماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا دژ بە من ئاراستەکرابوو. من لەبەرامبەر کەسانێکی ئاراستەکراو بۆ نووسین لە دژم، پێدەکەنم و بێدەنگ دەبم، چونکە دەزانم ئەوان پێشوەخت بڕیاریان داوە دژ بن، بەڵام بەرامبەر بە خوێنەرێکی جیدی وەک تۆ، کە پسۆڕێکی بواری کۆمەڵناسیشی پێویستە قسە بکەم و دەزانم تێم دەگەیت.
با لە پێناسەی سەنگەرەوە دەست پێ بکەم، تا بزانین سەنگەرگۆڕین مانای چییە و ئایا سەنگەرگۆڕین پێویستە یان نا. من خۆم نابەستمەوە بە پێناسەیەکی باو بۆ سەنگەر، سەنگەر لە لای من ئامانج نییە، تەنها وەسیلەیەکە بۆ گەیاندنی ئامانجێک، بۆیە خوودی ئامانجەکە بۆ من پیرۆزە نەک سەنگەرەکە. ئەو ئامرازە ئەگەر ئیدی کەڵکی ئەوەی نەما خزمەت بە ئامانجە مرۆڤانەکەی من بکات، پێویستە بیگۆڕم. من بەهایەکی پیرۆزم کردۆتە ئامانجی خۆم و خەباتی بۆ دەکەم، بەهای یەکسانی، کە هاوکات کۆڵەکەی دادپەروەری و دیموکراتیشە. ئەم بەهایەش کە کاری پێبکرێت سوودی بۆ هەموو کۆمەڵگەی کوردستان هەیە، کەواتە کام سەنگەر، کام حیزب، کام گروپ، کام ڕێکخراو بتوانێت ببێتە وەسیلەی گەیاندنی بەدیهێنانی ئەم ئامانجە مرۆڤانەیە، بە شانازییەوە کاری لەگەڵ دەکەم. تەنانەت ئەگەر حیزب و ڕێکخراویش نەبێت و کەسێکی سەرکردە بۆ بەدیهێنانی ئەو ئامانجە پشتیوانیم بکات و هاوکاریم بکات، من بە سوپاسەوە لێی وەردەگرم و بە شانازییەوە کاری لەگەڵ دەکەم، بە مەرجێ ئەگەر هەست بکەم ڕاستگۆیە لە پشتیوانییەکەی بۆ دۆزەکەم.
هەندێ کەس حیزب و سەنگەر وەک ئامانج دەبینن، بۆیە بەهەڵەدا دەچن و سەنگەرگۆڕین وەک تاوان تەماشا دەکەن. من بانگەوازی گۆڕانکاری بەرەو ئاراستەی کۆمەڵگەی مەدەنی دەکەم و بۆ ئەم مەبەستەش ڕەخنەی خۆم بۆ حیزبەکان هەرچی بووبێت، و پێشنیاری خۆم بۆ چاکسازییان بە ئاشکرا و بە ناو و نازناوی تەواوی خۆمەوە نووسیوە و بڵاوم کردۆتەوە و هەندێ جار ڕاستەوخۆ بۆ سەرکردەکانم ناردووە. ئەوسا و ئێستاش هەر ڕەخنەم گرتووە، دەشێ جیاوازییەکە تەنها لە زماندا بێت و ڕەخنەکان جاران بە زمانێکی توندتر بوو، ئێستا بە زمانێکی ناتووندوتیژ دەگرم. جیاوازی لە میتودی نووسین یان کارکردنی من بۆ ژن لە ڕابردوو و لە ئێستادا پەیوەندی هەیە بەو گۆڕانکارییانەی کە پێویستە بەردەوام بەسەر مێشکی ئێمەدا بێت.
ئەگەر من ئێستا وەک بیست ساڵ لەمەوبەر بیر بکەمەوە و نەگۆڕیم، پێویستە لۆمەی خۆم بکەم، چۆن دەبێ بارودۆخی دنیا و ناوچەکە و کوردستان بگۆڕێت، ئێمە هەر هەمان بیرکردنەوەمان هەبێ. من سەیرم لەو کەسانە دێت کە گۆڕان بە عەیب دەزانن، ئەوەی سەنگەرگۆڕین بە عەیب بزانێت وشکەبڕوایە.
ڕاستە ماوەی ساڵ و نیویک کە لە نێو حکومەتدا کارم کرد، کاتم کەمتر هەبوو بۆ نووسین، بەڵام چالاکی دیکەم هەبوو، لە دەیان دێباتدا بەشدار بووم، لە دەیان کۆنفرانسی نەتەوەیی و نێونەتەوەیی بەشدار بووم، (سیاسەتی یەکسانی)م بۆ حکومەت داڕشت و ڕایگەیاند و بەرنامەی کارمان بوو. بێگومان کاری ئیداری کاتی مرۆڤ دەگرێ و کاتی بۆ نووسین کەم دەبێتەوە، بەڵام ئەو کارەش خۆی ئەزموونێکی گرنگە و بایەخی خۆی هەیە و پێویستە. لە ماوەی ساڵ و نیوێکدا پێشوازیم لە زیاتر لە سێ هەزار کەس کرد و هاوکاری دامەزراندنی چەندان کۆمەڵە و سەنتەری کولتووری و کۆمەڵایەتیم کرد. ئەنجومەنی وەزیران لە هەولێر بوو بوو بە (ماڵی خەڵک) و بە تاک و بە کۆمەڵ دەهاتن بۆ لام. ئەو نەریتەم شکاند کە بەرپرس لەبەردەست و لە بەرهەستی خەڵکی خۆی نەبێت، هەرچی کاتێک و لە هەرچی شوێنێک پێویست بووایەم لەوێ بووم. من شادمانم ئەو ئەزموونەم هەیە و ، لەوەش گرنگتر بۆ من ئەوەیە من وەک مەهاباد قەرەداغی

خۆی لەوێ بووم نەک وەک کچی، یان خوشکی، یان ژنی پیاوێکی بەرپرس. من وەکو (کچی خەڵک) لەوێ بووم، بۆیە توانیم پێشوازی لە زۆربەی خەڵک بکەم لە نێو ئەنجومەنی وەزیران و بیکەم بە (ماڵی خەڵک). من کە نووسەرم هەر کچی خەڵکم و کە بەرپرسیش بووم هەر کچی خەڵک بووم، ئەمە ئەو بروانامەیەیە کە موچورکی خۆشیم پێ دەبەخشێت، کاتێ ئەو خۆشەویستییە لە چاوی خەڵکەوە دەبینم ئاراستەم دەکرێت. چ تێدایە، با ساڵ و نیوێک کەمترم نووسیبێت، ئەمە کەی کێشەیە، گرنگ ئەوەیە بەو ساڵ و نیوە چەندان نەریتی نێگەتیڤم شکاند و چەندان نەریتی پۆزەتیڤم داهێنا. چەندان مرۆڤی بەویژدان هەن کە لە ژینگەی کارەکەمدا لەگەڵم بوون و شاهێدی ئەوە دەدەن کەشی ئەنجومەنی وەزیران لە کاتی کارکردنی مندا چۆن گۆڕانی بەسەردا هاتبوو. دەبێ ئەوەش بڵێم کە خوودی سەرۆک وەزیران بۆ ئەو کارانە دەستخۆشی لێدەکردم و هانی دەدام، وەلێ کەسی واش هەبوو پێی خۆش نەبوو (کچێکی خەڵک) لە ئەنجومەنی وەزیران بێت و ماڵی حکومەت بکاتە ماڵی خەڵک.

خالید: پێش ئەوەی لە تاراوگە بژی لە کفری دا ژیاوی، چویتە تاراوگە و گەڕایتەوە و ئێستا لە هەولێردا نیشتەجێی، تا چەندە ئومێدت بەوە هەیە کفری و دەڤەری گەرمیان ببێتە دورگەی ژیان، ئەو ژیانەی تۆ لە تاراوگە و شوێنانی تر بینیوتە؟

مەهاباد قەرەداغی: کە ئەم پرسیارە دەبیستم گریانم دێ. کە ئەوێم بەجێهێشت و چووم بۆ سوێد، یەکەمین سەردانەوەم دوای نۆ ساڵ بوو، لە 2001، بەڵام ئەوەی کە بینیم لە کفری نەک هیچ گۆڕانێکی پۆزەتیڤ نەبوو، بەڵکە گەڕانەوەیەکی زۆر بۆ دواوە ڕوویدابوو. کفری لە شارۆچکەیەکی پاکەوە ببوو بە دێیەکی گەورە و ژینگەیەکی پیس. گەرمیان بە گشتی بێ خزمەتگوزاری بوو، ئەمە ئازارێکی زۆری دام، چوومە لای چەند بەرپرسێک لە سلێمانی و باسی بارودۆخی ئەوێ و پێویستییەکانم بۆ کردن، بەڵێنیان دا و دوای ساڵێک بە وتارێک بەڵێنەکەم بیر خستنەوە وەلێ هیچ ئەنجامێکی نەبوو. بەڵام شارەکانی تری کوردستان کاری زۆری بۆ کرابوو، بە تایبەتی شارەگەورەکان. بە داخەوە عەقڵی پلاندانان لاوازە و کارێکی وا نەکراوە کە گەشەسەندنێکی بەردەوام، ڕێک و پێک و گشتگرەوە ڕووبدات. ئەگەر لە وڵاتێکی پێشکەوتوو بڕوانی هەموو ئەو خزمەتگوزارییانەی کە لە پایتەختدا هەیە، لە دێیەکی بچووکی دوورەدەستیشتدا دابین کراوە، بەڵام لای ئێمە شارەکان گەشەیان پێدەدرێت بەڵام شارۆچکەکان فەرامۆش دەکرێن، ئەمەش جیاوازی کولتووری و کۆمەڵایەتی و ئابووری و سیاسیش دروست دەکات بۆ ئەو دوو جۆر خەڵکەی کە لە شارەگەورەکان و لە شارۆچکەکاندا دەژین.
کفری شارێکە تیا لە دایک بووم، تیا گەورە بووم، خۆشم دەوێت، لە دوورەوەش هەر خەمی خەڵکەکەی لە گەڵمدا دەژی. خەڵکی کفری خەڵکێکی ماندوونەناس و قوربانیدەرن و هەقە هیمەتێک بکرێت و ئاوڕێکی جیدییان لێ بدرێتەوە.

خالید: ڕۆژانە لە کەناڵەکانی ڕاگەیاندن بە هەموو جۆرەکانییەوە هەواڵی سەیر و سەمەرە دەبیسترێ، بەرامبەر بە ژنان. زۆر جار دەگاتە ڕادەی بێحورمەتی دەسەڵاتداران بەرامبەر بە ژنان، تۆ وەکو ڕووناکبیرێ تا چەند پێتوایە کاتی ئەوە هاتووە ژن پێویستی بە شۆڕشێکی گەورە هەیە؟ حەز دەکەم ئەوەش بڵێم جاران کە بچوکترین لاساری بەرامبەر ژن بکرایە تۆ ئەوپەڕی بەرگریت دەکرد، کەچی ئێستا کێشەکان زۆرترن و تۆش بێدەنگتر؟ ئایا هۆکەی ئەوەیە ئەوە خوودی کەمتەرخەمی ژنە یاخوود سەرقاڵبوونتە بە کاری ئیدارییەوە؟

مەهاباد قەرەداغی: بە ڕاستی کاکە خالید ناهەقییە ئەگەر بە من بگوترێت بێدەنگیت. ئەگەر من بە بێدەنگ بزانیت، ئاخۆ کێ بە دەنگدار دەزانی؟ من یەک کەسم بەڵام ئەو وزەیەی بەکاری دەبەم بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ستەم و نادادپەروەری وزەی چەندان کەسە. لە بیست و شەش ساڵی تەمەنی نووسەرایەتیم بیست و شەش کتێبم چاپ کردووە، کەچی تۆ دەڵێی بۆ کەم دەنووسیت. ئەگەر بڵێم لە زیاتر لە سەد کۆنفرانس و کۆڕ و سیمیناردا بەشدار بووم لە وڵاتی خۆم و دەیان وڵاتی تر، کەچی هەر دەڵێن ئەوە بۆ ئێستا وەک جاران نیت و قسە ناکەیت. بڕۆن تەماشای ڕۆژنامەکان، گۆڤارەکان و سایتەکان بکەن، بزانن چیم نووسیووە و چەندم نووسیووە. لە ئاکامدا منیش مرۆڤێکم پێویستم بە حەسانەوەش هەیە، ئەگەرچی کەمترین کاتم بۆ خۆم داناوە. کۆمەڵگەکەی من چاوەڕوانییان لە من زۆرە، هەرچی دەکەم داوای زیاترم لێدەکەن. من خۆشحاڵم بەوەی بوومەتە جێگەی ئومێدی ئەوان بۆیە داواکارییان لە من زۆرە و چاوەڕوانی زۆریان هەیە، بەڵام ئاخۆ ئەوە ڕەوایە تاکەکەسێکی نووسەر زۆرترین کار بکات و ژیانی لەسەر پرس و پرنسیپەکان دانابێت، هێشتا هەر داوای زیاتری لێ بکرێت و پێی بووترێت ئەوە بۆ وا بێدەنگیت! بەڵام دەیان کەسی دیکە هەن ناوی گەورەیان لە خۆیان ناوە و سەرۆکی ئەم ڕێکخراو و سکرتێری ئەو ڕێکخراون، بەرپرسی ئەم سەنتەر ی ستراتیژی و مودیری ئەو دەزگا و وەزیری ژن و بەرپرسی حیزبی ئافرەت هەن، کەس چاوەڕوانی لێیان نییە و دەنگیشیان نەبێت و هەڵوێستیشیان نەبێت، کەس نە لۆمەیان دەکات، نە فشاریان دەخاتە سەر.

یەکێک لەو کەسانەی کە ماوەیەک پێش ئێستا ڕەخنەیەکی توونڈی ئاراستەی من کردبوو، تا ئەو ڕادەیەی سوکایەتی و جنێوی بەکارهێنابوو، لەم ڕۆژانەدا بە دوو چاوی پڕ لە سۆز و خۆشەویستییەوە هات و داوای لێبووردنی لێکردم. من ئەگەرچی یەک زەڕەش ڕقم لە دڵدا نەبوو بەرامبەر بەو کەسە، بەڵام بەو هەڵوێستە جوانەی ئەوم زۆر لە لا گەورە بووەوە. نەک لە بەر ئەوەی داوای لێبووردنی لە من کرد، لە بەر ئەوەی بەو ئاکارەی هەنگاوێکی بۆ کلتووری بەخۆداچوونەوە و لێبوردەیی نا. دەمەوێ بە جەنابت بڵێم ئەوە من نیم کە بێدەنگم بەرامبەر بە ستەم، بەڵکە مەکینەیەک هەیە دەیەوێت کارەکانی من بێبایەخ بکات، دەنگی من لە خەڵک بشارێتەوە. بۆ ناپرسی بۆچی ئێستا مەهاباد قەرەداغی لە سەر تیڤییەکانی کوردستان نابینین قسە بکات لەسەر پرسی ئافرەت؟ کوردسات، زاگرۆس تیڤی، کوردستان تیڤی، ئەوانی تر. هەندێ ڕاستی هەن درەنگ یان زوو دەبێت دەرببڕدرێن. بۆ نموونە ئەمەت بۆ باس دەکەم، ساڵی 2003 لە سوێدەوە بۆ مانگێک بۆ سەردان هاتمەوە کوردستان، لە ماوەی ئەو مانگەدا کوردسات چوار چاوپێکەوتنی لەگەڵ کردم، کوردستان تیڤی سێ چوار چاوپێکەوتنی لەگەڵ کردم، لەسەر پرسی ئافرەت و لەسەر شیعر و ئەدەبیات و سیاسەت و کولتور، ئەوسا سەردەمی دوو ئیدارەیی بوو. کاتێ هاتمە هەولێر و کۆنفرانسێکمان لە پەرلەمانی کوردستان گرت بۆ (داخوازینامەی ژنی کورد) بە هاوکاری سەرۆکی حکومەت لە هەولێر، ئیدی بەرپرسان لەولا لووتەلا بوون و، لەوساوە هەتا ئەم ساتە کامیرای کوردسات منی نەدیووە. ئەوە ئەولا، کە بووم بە ڕاوێژکاری سەرۆکی حکومەتیش تیڤییەکانی ئەملا هەفتەی جارێک یان دووجار گفتوگۆیان لەگەڵ دەکردم و لەو ماوەیەدا لە سەدان دیبات بەشدار بووم و ژان و ژووری ژنانی کوردستانم تاوتوێ دەکرد. بەڵام ئێستا (نازانم بڕیارەکە هی کێیە)، بەڵام کامیراکانی ئەمانیش ڕوو وەردەگێڕن. کلتوورەکە سەیرە، عەقڵییەتەکان سەیرن، ئەوە من نیم کە چالاکی ناکەم، ئەوە کەناڵەکانی ڕاگەیاندنن کە چالاکییەکانم ناگەیەنن بە ئێوە. کۆنفرانسێکمان لەسەر خۆسووتاندنی ژنان کرد لە هەولێر، تەلەفیزیۆنی یەکگرتوو هەموو کۆنفرانسەکەی لە حەرفەوە تا حەرف پیشان دا، بەڵام زاگرۆس

یەک چرکە لە دەنگوباسیش نەیخستە ڕوو! خۆ من هیچ باکم نییە ڕووی کامیراکان وەردەگێڕن یان نا، بەڵام کە خەڵکیش لە من بپرسێت ئەوە بۆ دەنگت نییە، دەبێ پەردە لە ڕووی هەندێ ڕاستی هەڵبدەمەوە. ئەوەی کە دەیڵێم تەنها مشتێکە لە خەروارێک.

خالید: ئەگەر بتوانی پێمان بڵێ لە دوای تەمەنێک ئەگەرچی زۆر نییە، بەڵام بە قووڵی هەڵس و کەوتکردن لە نێو دونیای ڕۆشنبیریدا، قەرەداغی بە تەمای چییە؟ گەڕانەوە بۆ دنیای شیعر و نووسین و لێکۆڵینەوە یاخوود ڕۆتینیاتی ئیداری؟

مەهاباد قەرەداغی: ئێستا خەریکی نووسینم، پرۆژەم زۆرە و سێ کتێبم لەم یەک دوو مانگەدا بە دەستی خوێنەرە هێژاکانم دەگات، یەک لەوان ڕۆمانێکە بە ناوی (زەنگدانەوە)، دووەمیان بەشی یەکەم و دووەمی بیرەوەرییەکانمە لە بەرگێکدا بە ناوی (چل چرا)، سێیەمیشیان لێکۆڵینەوە و وتارە لەسەر پرسی ژن بە ناوی (ئافرەتیزم). بیرۆکەی زۆر لە مێشکمدا ئامادەیە بۆ هەندێ کاری ئەدەبی، ئیدی نازانم دەبێت بە شیعر یان چیرۆک و ڕۆمان.
سەبارەت بە کاری ئیداری، ئیدی چ پێویست بێت بۆ قۆناغەکانی داهاتوو، لە کات و ساتی خۆیدا بڕیاری بۆ دەدەم چ بکەم. من وشکەبڕوا نیم نە بۆ کارکردن لەگەڵ حکومەتدا، نەش بۆ کارکردن لەگەڵ حیزبەکان. ئەگەر بزانم حیزبێک لەوانەی کوردستان پرنسیپەکانی من قبوڵ دەکات و ڕێگەم دەدات ڕۆڵم هەبێت لە نەخشی سیاسەتیدا و بوارم دەدات لە مۆدێرنیزەکردنیدا کارا بم، لاریم نییە لەوەی ببم بە ئەندام تیایدا. من باوەڕم بەخۆم هەیە لە هەرکوێ کار بکەم، دەتوانم باشترین گۆڕانکاری لەو شوێنەدا بکەم، ئەگەر بزانم حیزبێک ڕاست دەکات و دەیەوێت ببێتە پێشڕەوی گۆڕان، ئەوپەڕی هاوکاری دەکەم.